

Ünite 3: Geçmişten Günümüze Balkanlar

Osmanlı Öncesi Balkanlar'ı Anlamak

Balkan Yarımadası'nda günümüz İnsanı olarak kabul edilen Homo Sapiens'e ait bulgulara; Bulgaristan.. Arnavutluk, Yunanistan ve Romanya'daki mağaralarda rastlanır. Bunlar arasında özellikle Yunanistan'ın Mora Yarımadası'nda bulunan Eranchti mağarası, Paleolitik ve Neolitik dönem için önem arz eder. Avcılık bu dönemde yaşamın temelini oluşturur. Orta Taş Çağı olarak da adlandırılan ve MÖ 10.000 ila 6000 yılları arasındaki dönemi kapsayan Mezolitik çağa ait Bulgaristan Varna civarındaki Pobiti Kamani önemli bulgular sunar. Bu çağı takip eden Neolitik dönemde de Tuna Nehri üzerindeki Sırbistan Demir Kapılar bölgesindeki Lepenski Vir'de balıkçılık ön plana çıkar. Bununla birlikte tarıma dayalı bir yaşam tarzına güneyde Teselya'nın Yenişehir kentine bağlı Argissa-Magula bölgesinde MÖ 7000- 6800 yılları arasında rastlanır. Teselya, günümüzde Selanik'in güneyinde yer alan Trikala, Yenişehir şehirlerini içine alan ve Osmanlı döneminde Tırhala Sancağı olarak adlandırılan bölgenin adıdır.

Yerleşim birimi olarak ise daha seyrek ve birbirinden uzak küçük evlerden oluşan köy yerleşimlerinin yerini MÖ 4500'lerden itibaren birbirine yakın ve geniş evlerden oluşan köyler almaya başlar. Bu dönemden sonra tahkimatlı yerleşim birimlerinin sayısında artış görülecektir.

Balkanlar'ın kültürel yapısındaki değişim MÖ 3500'lerden itibaren hızlanır. Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlardan ve Balkanlar'ın kuzeydoğusundan gelen Hint-Avrupa dil taşıyıcısı topluluklar bölgeye giriş yapmaya başlarlar. Tunç Çağı olarak da adlandırılan bu dönemde Balkanlar'da ilk kasabalar ve küçük şehirler teşekkül ederken ticaretin de ortaya çıktığı görülür. Ayrıca bu dönemde dini ve askeri liderliği bir arada üstlenmiş olan yöneticilerin idaresinde yüksek ve stratejik noktalarda yapılmış muhkem yerleşimler ve saraylar ortaya çıkmaya başlamıştır.

MÖ 3500'lerde Hint-Avrupa dil ailesine mensup İilir ve Traklar Balkan siyasi tarihinde önemli roller oynar. İilirler, Adriyatik kıyısı boyunca; Traklar ise Vardar, Karadeniz ve Tuna Nehri boyunca yarımada yerleşirler. Getler, Dakyalılar, Misyalılar, Tribaliler Trak kökenli halklardır. Ayrıca Anadolu'ya göçen ve devlet kurmuş olan Misyalılar ve Bitinyalılar da Trak kökenlidir.

MÖ 1850-1400 arasında Girit Adası Kinasos'ta Minos Medeniyeti ortaya çıkar. Bu medeniyet Girit'te kökeni Hint-Avrupalı olmayan bir yazılı dil kullanır. Minos Medeniyeti MÖ 1600'lerden itibaren Mora Yarımadası'ndaki *Akhaya bölgesinde yaşadığı bilinen Akaların oluşturduğu Miken Medeniyeti tarafından ortadan kaldırılır.

Bu kültürlere ilaveten MÖ 1400 ile 1000 yılları arasında yarımada'nın güneyinde Yunan Medeniyeti, Bor'ların bu bölgeyi ele geçirmesiyle başlar. Dor'lar öncelikle mensup oldukları Yunan dil grubunu bu coğrafyaya yerleştirirler. Demiri kullandıkları ve bu metalden silah ürettikleri de bilinmektedir. Bor'ları, Aeoller ve İyonyalılar takip eder. MÖ 900'de Dor'lar Ege Adaları ve Batı Anadolu'ya da yerleşmeye başlar. MÖ 1000 yıllarından itibaren ise Balkanlar'da dil birliği olan Balkan toplulukları ile karşılaşılır. Bunları ise öncelik bakımından İilirler, Traklar ve Yunanlılar olarak sıralamak mümkündür.

Romalılar, MÖ 197'de Makedonya Krallığı'nı mağlup ederek Teselya bölgesinden başlayarak tüm Yunanistan'da hâkimiyet kurmaya başladılar. MÖ 146'da Kartaca'yı ele geçiren Roma, Doğu Akdeniz ve Balkanlar'ı, 133-129 yılları arasında Batı Anadolu'yu, MÖ 46'da da Trakya'yı kesin egemenliği altına alır. Oluşturdukları Makedonya, Trakya, Epir, Teselya ve İirium eyaletleriyle bölge doğrudan Roma'ya, merkezi idareye bağlanır. Romalılar, daha hızlı ulaşım ve haberleşmeyi sağlayan, askeri ve ticari amaçlı bir yol olan Via Egnatia'yı inşa ederler. Via Egnatia, Romalıların Balkan Yarımadası'nı İtalya'ya daha sıkı bağlamak amacıyla inşa ettikleri altı metre genişliğinde yaklaşık 1120 km uzunluğundaki taşlarla döşenmiş yoldur. Bu yol günümüzde Arnavutluk'un Draç ve Elbasan şehirlerinden ve Makedonya'nın Ohri ve Manastır ile Yunanistan'ın Vodena, Selanik, Kavala şehirlerinden geçerek Türkiye'de İpsala, Silivri, Küçük Çekmece 'ye uğrayarak İstanbul'a kadar ulaşmaktadır.

Balkan Yarımadası'nda yeni kavimlerin görülmesi, eski kaimlerden bazılarının yok olması ya da yenileri içinde erimesi; MS 238 yılından sonra Germenlerin Roma'nın Tuna eyaletine saldırıları ve bir asır sonra ortaya çıkan Büyük Kavimler Göçü sürecinde gerçekleşir.

İstanbul'un 330 yılında Roma'nın yeni başkenti olarak ilan edilmesiyle başlayan Orta Çağ boyunca Balkanlar'ın siyasi tarihinde Türk kavimleri önemli rol oynamıştır. Balkanlarda görülen ilk Türk kavmi Hunlar olmuştur. 441 yılında Atilla'nın Balkan seferi sonucunda Tuna Nehri boyundaki Bizans kaleleri Hun idaresine geçmiştir. Bu dönemde Bizans,

Bunlara yıllık haraç ödeyen bir devlet haline gelmiştir. 447 yılında Serdika, Philippopolis, Marcianopolis, Arkadiopolis ve Athyra Hunlar tarafından alınır ve İstanbul kuşatılır.

Ancak Bizanslılar, diplomatik bir manevra ile Hanlara ödediği haracı artırarak barış yapmayı başarırlar. Bunun sonucunda Hunlar, ilerleme yönlerini İstanbul'dan Roma'ya çevirmiş ve Atilla'nın ölümüne kadar da İtalya'ya sefer düzenlemişlerdir. Ancak Atilla'nın ölümünden kısa bir süre sonra Hun federasyonu dağılmıştır.

Hunların bıraktığı boşluk, Türk kökenli Kutrigurlar ve 557 yılından itibaren Orta Asya kökenli Avarlar tarafından doldurulmuştur. 568 yılından sonra Avarlar, pek çok Slav kavmini de içine alarak oluşturdukları federasyonla bölgenin en güçlü siyasi teşekkülü haline gelir.

Avarlar, 584 yılında Viminacium ve Singidunum'u ele geçirdikleri gibi Slavlarla beraber Teselya, Epir, Atika ve Eğriboz'u yağmalayarak Mora'ya kadar sefer düzenler. Nihayetinde Frank Kralı Büyük Kari tarafından 796- 805 yılları arasında Avar siyasi hâkimiyetine son verilir.

681 yılında Bizans İmparatoru IV. Konsatinos, İşperih ile yaptığı barış antlaşmasıyla merkezini Pliska şehri yaptığı bağımsız bir Bulgar Devleti'nin kurulmasını kabul eder. Daha sonra Bizanslılar bu durumu değiştirmeye teşebbüs etseler de Bulgarlar, askeri üstünlükleriyle buna müsaade etmemişlerdir. Buna karşılık 813 yılında Krum önderliğindeki Bulgarlar, alamasalar da İstanbul'u kuşatma girişiminde bulunmuşlardır. Ancak 9. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren bu halk arasında Hristiyanlaşma hareketi başlar. 855 yılında Kiril alfabesini geliştirmişler ve Boris döneminde Bulgarlar 865 yılında Hristiyanlığı resmi inanç olarak kabul etmişlerdir. Kiril alfabesi, Slavlar için 9. yüzyılda 24 harfli Yunan alfabesi temel alınarak ve Slav dillerinde bulunan fakat Yunancada bulunmayan harfler ilave edilerek geliştirilen alfabenin adıdır. Kiril ve Metodiy Kardeşler tarafından geliştirildiği varsayıldığından Kiril alfabesi adıyla anılmaktadır. Günümüzde de Rusya başta olmak üzere Balkanlar'da Bulgaristan, Sırbistan, Makedonya gibi ülkelerde kullanılmaktadır. Nihayetinde Bulgarlar bölgedeki Slavlarla karışarak Türklüklerini unutup Ortodoks-Slav kültürü içinde yer alırlar.

\9. ve 11. yüzyıllar arasında Orta Asya'dan hareketle Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlar'a ve Orta Avrupa'ya yeni bir büyük göç dalgasının başladığı görülmektedir. 11. yüzyılın ilk yarısında Peçenekler, Bulgaristan, Makedonya ve Trakya'yı tahrip etmişlerdir. Buna karşılık Bizans, Peçenekler arasındaki iktidar mücadelesine taraf olarak Peçenekleri etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. 1087 yılında ise Peçenekler diğer bir Türk kavmi olan Kumanlar'la birleşerek Silistre'de Bizans ordusunu yenilgiye uğratmıştır. 1090 yılına gelindiğinde Peçenekler, Filibe, Edirne ve Keşan'a kadar Trakya bölgesine hâkim olmuşlar ve Çekmece'ye kadar gelmişlerdir.

Balkanlarda görülen bir başka Türk kökenli halk da Kıpçak ya da Kuman diye adlandırılan gruptur. Kumanlar 1080 yılında Silistre yakınlarında yapılan savaşta Bizans'a karşı mücadele etmişlerdir. Bizanslıların Peçenek tehlikesine karşı Kuman birliklerinden istifade ettiği de bilinmektedir.

Balkanlarda görülen Orta Asya kökenli halklardan birisi de Tatarlardır. Altın Orda Hanlığı Cengiz

Han'ın torunları Batu Han ve Orda Han tarafından kurulmuş ve 1502 yılına kadar da varlığını korumuştur. Devleti Kırım merkezli olarak Karadeniz'in kuzeyinde kuran Tatarlar, 13. yüzyılın ikinci yarısı ile 14. yüzyılın ilk yarısında Balkan tarihinde çok önemli bir rol oynamıştır.

Balkan tarihini Osmanlıların gelişinden önce etkileyen en önemli olaylardan birisi, 4. Haçlı Seferi ve onun oluşturduğu siyasi yapılanmadır. 1187 yılında Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü ele geçirmesi ve 1198 yılın Haçlı Seferleri taraftarı olan III. Innocentius'un papa seçilmesi, 4. Haçlı Seferi'ni de başlatmış sayılmaktadır.

Latinlerin İstanbul'u işgaliyle bölgede uzunca bir süre devam eden merkezi devlet yapısı sona erecektir. Tüm Balkanlar'ı tek bir organizasyon içinde birleştirme tekrar ancak Osmanlı döneminde 15. yüzyılda gerçekleşebilecektir.

\4. Haçlı Seferi'nin ortaya çıkardığı siyasi oluşumlardan birisi de Sırp Despotluğudur. Bu despotluğun kökenleri, Raška Irmağı boyunca uzanan topraklarda Bizans İmparatorluğunun bir memuru olarak görev yapan Stefan Nemanjić'e kadar uzanır. Sırp Devleti'nin sınırları Tuna nehrinden Korintos körfezine, Adriyatik'ten Ege'ye kadar uzanır. Stefan Dušan, Sırp için İstanbul Patrikbanesi'nden bağımsız Peç Başpsikoposluğu oluşturduğu gibi kendisi de Bizans'ı kendi topraklarına bağlamak istemiştir. 1355'te Dušan'ın ölümünden sonra kimin despot olacağı konusundaki iç karışıklıkla Sırp bölgede toprak kaybetmeye başlamışlardır. 26 Eylül 1371 tarihinde Meriç Irmağı kenarında çimen'de yapılan savaşta da Osmanlılara yenilirler. Bu tarihten sonra Sırp, Osmanlı Devleti'nin vasalı haline gelmiş ve 1389 yılındaki Kosova Savaşı'nda bu durum teyit edilmiştir. Vasal, herhangi bir devletin kendisinden daha güçlü diğer bir devletin himayesini kabul edip üstünlüğünü tanıdığı, devlete askeri seferler esnasında asker verme ve haraç ödeme durumuna vasallık denilmektedir.

Osmanlı öncesi Orta Çağ Balkan tarihinde zaman zaman güç kaybetmiş olmasına rağmen başrolü oynayan devlet Bizans İmparatorluğu olmuştur. Bizans-Roma ayrımı bölgenin dini dokusunu da derinden etkilemiştir.

14. yüzyılın ikinci yarısında Balkanlar'a geçen Osmanlılar bölgede özellikle Bizans artığı parçalanmış bir siyasi tablo ile karşılaşmıştır.

Osmanlılar, bir asır içinde Bulgaristan'ı Bulgar Çarlığı'ndan; Makedonya ve Sırbistan'ı Sırp Despotluğundan; İstanbul, Trakya, Selanik ve Mora'nın büyük bölümünü Bizans'tan; Atina Dukalığı, Koron, Modon, İnebahtı ve Ege Adaları'nın büyük bir kısmını Latinler'den almıştır. Böylece Büyük İskender, Roma İmparatorluğu ve Bizans Devleti'nden sonra Balkanlar'ı tek siyasi otorite altında birleştiren son büyük devlet de Osmanlı İmparatorluğu olmuştur.

Osmanlı Döneminde Balkanlar

Balkanlar'da Osmanlı fetihlerinin nasıl gerçekleştiğini değerlendirebilmek için hiç şüphesiz fetihler öncesindeki siyasi ve sosyoekonomik yapılara bakmak gerekir.

Balkanlardaki Osmanlı başarısı büyük oranda fetihlerin belli bir siyasi akla ve plana dayanmasından kaynaklanmıştır. Osmanlılar fethettikleri yerlerin özellikle alt kesimlerine karşı istimalet siyaseti uyguluyor, mümkün olduğu ölçüde onlar üzerindeki geçmiş idareler zamanından kalan sosyo-ekonomik angaryaları azaltıyor, dini açıdan ise onlara o çağlar için oldukça ileri sayılabilecek düzeyde hoşgörü ile yaklaşıyordu. İstimalet siyaseti, Osmanlı Devleti'nde reayayı idareye ısındırmak ve meylettirmek için uygulanan yumuşak siyaset anlayışıdır. Alt tabakaya karşı gösterdiği bu yumuşak tavır, Balkanlar'da Osmanlı karşıtlığının toplumsal tabanını daraltan son derece önemli bir işlev gördü. Öte yandan bölgede Roma idaresinden sonra yeniden güçlü bir devletin hâkimiyet kurması istikrar getirdi. Osmanlılar, bölgenin üst tabakaya mensup gruplarını da kendi rejimleri içine entegre etmeye çalıştılar. 14. ve 15. yüzyıllarda Osmanlı askeri sisteminin belkemiğini oluşturan tımarlı sipahiler arasında çok sayıda Hristiyan sipahinin mevcudiyeti entegrasyon siyasetinin büyük ölçüde başarılı olduğunu göstermektedir. Tımarlı sipahi, Osmanlı askeri sistemi içinde tasarruf ettiği arazi karşılığında askeri hizmet yükümlüğü bulunan süvarilerdir.

Osmanlıların Balkanlar'da ilerleyişi 15. yüzyılın ortalarından itibaren hızlanmıştır. Özellikle Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılan fetihler önemlidir.

Osmanlıların klasik döneminde bölgede iki farklı yönetim tarzı uygulanmaktaydı. Bunlardan ilkinde imparatorluğun esas gövdesi içinde yer alan bugünkü Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan, Makedonya gibi ülkeler bulunuyordu. Eflak, Boğdan, Transilvanya, Raguza gibi ikinci tip bölgelerde ise Osmanlı üst otoritesi mevcut olmakla birlikte kısmi özerklik söz konusuydu. Klasik dönemdeki Osmanlı idaresi, Balkan hakları için daha sonra milliyetçi Balkan tarihçilerin iddia ettiklerinin aksine karanlık bir Orta Çağ devri olmamıştır. Osmanlı idaresi, Hristiyan tebaaya belli bir hoşgörü içinde yaklaşmış, özellikle özel hukuklarının kendi cemaatleri tarafından düzenlenmesine imkân tanımıştır. Bunun yanında bazı münferit olaylar istisna olmak üzere insanları dinlerini değiştirmeye zorlamamıştır. Bu döneme Osmanlı Barışı (Pax Ottomana) damgasını vurmuştur.

16. yüzyılın sonlarından itibaren Balkanlar'daki Osmanlı düzeninde çok önemli sorunlar baş göstermeye, bölge de Avusturya ve Rusya arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin alanı haline gelmeye başladı. Savaş şartları altında düzen ve asayişin bozulması sıradan insanların hayatında çok önemli sıkıntıları da beraberinde getirdi. 19. yüzyılda gerçekleşen isyanlar ise imparatorluğun tasfiyesine gidecek yolu açan bir mahiyet kazanmıştır. Bunların ilki ise 1804'te Kara Yorgi adlı bir domuz tüccarının önderliğinde başlayan Sırp isyanıdır.

Balkanlar'da Sırp isyanından sonraki ilk büyük gelişme 1821'de patlak veren Yunan isyanıdır. İsyanın altyapısı Filiki Eterya tarafından oluşturuldu. Filiki Eterya, 1814'te Odessa'da üç Yunan tüccar tarafından bağımsızlığını gerçekleştirmek için kurulan gizli bir Örgüttür.

21 Temmuz 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile başlayan Doğu Sorunu önce Sırp isyanında şimdi de Yunan isyanında kendini göstermiştir. Doğu Sorunu'nun başlangıcına ilişkin değişik tarihler ve nedenler verilmesine rağmen bu kavram özellikle Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlamasıyla, büyük güçlerin Balkanlar başta olmak üzere Osmanlı coğrafyasına dönük emelleri çatışması sonucu ortaya çıkan, yerel sorunlarla harmanlanmış, uluslararası diplomatik sorunların tümünü anlatmak üzere kullanmıştır. Doğu ile coğrafi anlamda Avrupa'nın doğusu anlatılmakla birlikte, özel olarak Osmanlıya işaret edilmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlar'dan tasfiyesinin tamamlanması 1912-1913 Balkan Savaşlarıyla gerçekleşmiştir. Balkan devletleri ise kendi aralarında sürdürdükleri savaşa 10 Ağustos 1913 Bükreş Antlaşması ile son vermişlerdir.

Ulus-Devletlerin Kurulma Sürecini Etkileyen Faktörler

18. yüzyıl ve 19. yüzyıl başları Osmanlı İmparatorluğu için ağır siyasi, ekonomik ve sosyal problemlerin doruk noktasına ulaştığı bir dönem olmuştur. Özellikle II. Katerina döneminde Rusya, Osmanlı Devleti'ne karşı iki büyük zafer kazanarak önce Kırım'ı ele geçirip Karadeniz'e indi ve ardından Karadeniz'in kuzeyini ele geçirdi. II. Katerina İstanbul'u ele geçirip Bizans İmparatorluğu'nu yeniden kurmayı amaçlayan "Grek Projesi"ni ortaya atarak kurulacak bu devletin başına geçirmeyi arzuladığı torununa son Bizans İmparatoru Konstantin'in ismini verdi.

Rusya'ya karşı savaşlarda olduğu gibi İçeride de İmparatorluğun durumu ağırdı. Balkanlar'da baş gösteren yağma çetelerinin en meşhurları 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında isyanları ve yağmalarıyla meşhur olan Kırcaali çeteleridir. Osmanlı yönetiminin yaşadığı sosyo-ekonomik ve siyasi krizin etkisiyle Müslümanlar arasında olduğu gibi Gayrimüslimler arasında da eşkıyalık yaygın olarak görülmekteydi. Yunanistan bölgesinde bu eşkıyalara Kleftler, Güney Slav bölgelerinde Haydut denmekteydi. Kleftler, Yunanca "kleftes" soyguncu anlamına gelmektedir ve Osmanlı döneminde kanun kaçakları genellikle bu adla anılmıştır.

19. yüzyılın başlarından itibaren "Filhellenizm" diye adlandırılan akım Avrupa'daki aydınlar arasında hızla yayıldı. Böylece "eski Helenlerin Çocukları" olarak görülen Yunanlıların "barbar Türk boyunduruğundan kurtarılması" düşüncesi Avrupa kamuoyunda hâkim olmaya başladı. Fillehenizm, Yunanca Filos kelimesi ile Helen kelimesinin birleşmesinden oluşan ve Helen dostluğu anlamına gelen bir kavramdır. Fillehenizm Batı Avrupa'da Antik Yunan'ın keşfedildiği Rönesans ile başlayıp Yunan İhtilali döneminde doruk noktasına ulaştı. Çok sayıda aydın, Yunanistan'ın kurulması için gönüllü olarak isyana katılıp destek verdi. Önemli Filhellenler'den biri İngiliz şair Lord Byron'dır. Byron 1824'te ihtilal döneminde Yunanistan'da öldürülmüştür.

Ulus-Devletlerin Kuruluşu

Yunanistan, Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını kazanmış ilk devlettir. 1814'te Yunan milliyetçileri ve tüccarlar tarafından Rus liman şehri Odesa'da Filiki Eteria adlı gizli bir örgütün kuruluşu bu süreçte önemli bir başlangıç olarak kabul edilir. 1830 Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti Mora Yarımadası'nda Attika'dan Tesalya'ya kadar uzanan ve Atina'yı da içine alan bir Yunan devletin kurulmasını kabul etmek zorunda kaldı. Yeni kurulan bu devlet, Antik Yunanistan'a dayanarak Hellas adını aldı. Bayyera kralının oğlu Otto Yunanistan'a kral olarak getirildi. İlerleyen dönemde Megali idea politikasını benimseyecek olan Yunanistan 1881'de Tesalya, 1912- 1913'te Makedonya ve Epir ve 1918'de Batı Trakya'yı alarak bugünkü sınırlarına ulaştı. Sırbistan'da ilk silahlı hareketler 1790'larda başladı. Belgrad ve civarında bulunan yeniçeriler reaya üzerinde tahakküm oluşturdu ve çiftlikler ele geçirildi. Osmanlı merkezinin bu çiftlikleri yeniçerilerden iade etmelerini istemesi sonuçsuz kaldı. 1877-1878 yıllarında Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda yapılan Ayestafanos ve Berlin Antlaşmaları ile Sırbistan bağımsız bir krallık haline geldi. I. Dünya Savaşı'nda İtalyan işgaline uğrayan Karadağ savaş sonunda Sırbistan'la birleşti ve Sırbistan'ın bir vilayeti haline geldi. Yine I. Dünya Savaşı sonucunda yıkılan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu egemenliğinde bulunan Transilvanya bölgesi Romanya'ya verilerek Romanya'mı kuruluşu tamamlandı. Osmanlı yönetimine karşı baş gösteren 1833 Tırnova, 1841 Niş, 1830-1851 Vidin isyanları geniş bir ulusal başkaldırı hareketleri değildi. Rusya'nın da desteğiyle Osmanlı Devleti nihayet 1870 yılında Eksarhane adıyla bağımsız bir Bulgar kilisesinin kurulmasına izin verdi. Eksarhane, "Exarh" Yunanca önder anlamına gelir ve askeri ve dini liderler için kullanılmıştır. 1870'de Bulgarlara ayrı bir kilise kurma hakkı verildiğinde bu kilisenin liderine patrik denmeyerek Eksarh adı verilmiştir. Eksarh, Balkan Savaşlarına kadar İstanbul'da oturmuştur ve daha sonra Bulgaristan'a taşınmıştır. 1912-1913 Balkan Savaşları nda Osmanlı toprakları Balkan ülkeleri arasında paylaşıldı ve Makedonya'nın tamamını ele geçirmek isteyen Bulgaristan, Makedonya topraklarının ancak kuzey doğusunu ele geçirebildi.

Arnavutlukların bağımsızlık mücadelesi 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve Ayestafanos Antlaşması'yla Arnavut topraklarının bir kısmının Balkan ülkelerine verilmesiyle başlar. Ekim 1912'de 1. Balkan Savaşı'nın başlaması ve Osmanlı ordularının hızla yenilmesi üzerine Kasım 1912'de

İsmail Kemal Bey liderliğinde Avlonya'da Arnavutluk'un bağımsızlığı ilan edildi. Arnavutluk'un bağımsızlığı 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşmasıyla tanındı.

I. ve II. Dünya Savaşlarında Balkanlar

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk bağımsızlıklarını kazanmış ve kendi devletlerini kurup güçlendirme çabaları içine girmişlerdi. Birinci Dünya Savaşı'nda cephedeki ilk çatışmalar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Sırbistan arasında gerçekleşmiştir. İki Dünya Savaşı arasındaki dönemde Balkan devletlerinin tamamı dört büyük sorunla uğraşmak zorunda kalmıştır. 27 Kasım 1919'da Bulgaristan ile itilaf devletleri arasında Neuilly Antlaşması imzalanmıştır. Neuilly, Fransa'da Paris'in kuzeyindeki bir kentin adıdır.

Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa'nın müttefiki olan Sırbistan, savaşın kazananları arasında yer almış olmasına karşın topraklarının neredeyse tamamı Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun, özellikle de Hırvat birliklerinin işgali altındaydı. 1939'da başlayıp 1945'te sona eren İkinci Dünya Savaşı'nda İtalya ve Almanya'nın Balkan ülkelerini işgale kalkışmaları ile birlikte Balkanlar'da çok yoğun çatışmalar yaşanmıştır.

\19. yüzyılın ikinci yarısında İtalyan ve Alman ulusal birliklerinin sağlanması, Avrupa ve dolayısıyla Balkan politikalarında çok önemli sonuçlar doğurmuştur. İngiltere, İkinci Dünya Savaşı sürerken Sovyetler Birliği ile meşhur Yüz deler

Anlaşması'nı yapmış, Avrupa'daki güç dengesini yeniden kurmaya çalışmıştır. Yüzdeler Anlaşması, oranlar uzlaşısı olarak da bilinir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonu yaklaşırken Churchill, Doğu Avrupa'da etki alanlarının kesin bir biçimde belirlenmesi amacıyla Ekim 1944'te Moskova'da Stalin'le bu konuda anlaşmaya varmıştır. Rusya ise Avrupa'nın büyük gücü olmak ve Akdeniz'e ulaşmak için her zaman Balkanlarda egemen olmak istemiştir. Bunun için Pan-Slavizm'i bir araç olarak kullanmış ancak dinsel bakımdan ayrı olan Slav halkları üzerinde yeterince çekici olmamıştır. Panslavizm, Osmanlı ve Avusturya- Macaristan İmparatorluklarının sınırları içinde yaşayan Slav halklarının bağımsızlıklarını kazanarak büyük bir Slav devleti kurmayı amaçlayan politikadır.

Soğuk Savaş Döneminde Balkanlar

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası siyasette Soğuk Savaş olarak adlandırılan yeni bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde Balkanlar'da Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya sosyalist yönetimlerin altına girerken, Yunanistan'da 1946- 1949 yılları arasında devam eden iç savaşta komünistler başarısızlığa uğramışlardır. ABD, Yunanistan'da iç savaş başlayınca, sosyalizme karşı çevreleme politikası adı altında Sovyet yayılmacılığını durdurma amacı güden Truman Doktrini ve bunu takip eden Marshall Yardımı ile hem Yunanistan, hem de Türkiye'ye yönelik olarak siyasi ve ekonomik desteğe başlamıştır. Çevreleme, ABD'nin dünyada sosyalizmin yayılmasına karşı uyguladığı genel politikadır. Amaç sosyalizmin yayılmasını engellemektir. Soğuk Savaş dönemi boyunca önce Yugoslavya ile Sovyetler Birliği'nin arası bozulmuş ve daha sonra 1948 yılında Kominform toplantısı sırasında Tito Yugoslavya'sı Sovyet Bloku'ndan çıkartılmıştır. *Kominform*, 1947 yılında Sovyetler Birliği liderliğinde Komünist Enformasyon Bürosu adıyla kurulmuş olan komünist uluslararası hareketin resmi organıdır. Yugoslavya'nın 1980 yılında Tito'nun ölümünden sonra dağılma sinyalleri vermesinde ekonomik farklılıkların önemi büyüktür. Sonuç olarak 1980'li yılların sonuna gelindiğinde sosyalist ekonomik model başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yunan Devleti de ekonomide ulaşım ve iletişim alanında yatırımlar yaparak önemli bir rol oynamış, fakat endüstriyel üretimi teşvik etme konusunda geri kalmıştır.